

SZEVERÉNYI JÁNOS

Isten halott?

Azokra való tekintettel adtam előadásomnak ezt a címet, akik mernek kérdezni, akik fenntartják maguk és embertársaik számára a kételkedés jogát, kockázatát, gyötrelmét és gyönyörűségét. „Zörgessetek, keressetek, szomjazzatok és éhezzetek!” – biztatta az embereket a Názáreti Jézus. Jézus közelében lehetett kérdezni, kételkedni. Ő leült beszélgetni a kételkedőkkel. Csak a zörgetőnek nyitnak ajtót, csak a kereső talál, a szomjazó és az éhező elégítetik meg. Fontos, hogy jól kérdezzünk. Csak a jó kérdésre várhatunk jó választ. A cinikus vagy rezignált kérdező nem is nagyon vár választ.

A mai egyházi közösségekben nem sokszor teremtik meg a beszélgetés, a kérdezés, a kételkedés alkalmait. A keresők vagy kételkedők félnek kérdezni, mert könnyen leöntik őket valamilyen kegyes „öntettel”, rosszabb esetben elítéltetnek „lázadás” vagy „az ördöggel cimborálás” miatt. Tudom, sokan szenvednek ezek miatt.

Néhány hónappal ezelőtt Krisna-tudatú fiatalokkal beszélgettem egy budapesti aluljáróban; elmondták, hogy a keresztyének, ha esetleg beszédbe elegyednek velük, keményen minősítik őket (dé-

mon, Sátán), majd otthagyják őket. Az egyik fiú elmondta, hogy több keresztyén templomba bement, de ott meg se szólították, hideg léghőrt tapasztalt. Mivel a Krisna-tudatú hívők közösségében megtalálta azt a melegséget, csendet, békét, amelyre vágyott, arra a következtetésre jutott, hogy a keresztyéneknek vagy nincs Istenük, vagy meghalt, ám Krisna él.

Számomra egészen megdöbbentő, hogy századunkban egy nyugat-európai városban megrendezték „az Isten temetését”. Egy üres koporsóra ráírták: *Isten halott*. Mennyi fájó, megválaszolatlan kérdés lehetett e mögött az esemény mögött.

Valaki azt írta, hogy Auschwitz után nem lehet prédikálni sem. Jób könyve ezt a jogosnak tűnő fájdalmas lázadást fogalmazza meg. Abban az időben, de ma is, sok kegyes ember úgy gondolta, gondolja, hogy ha hisz Istenben, megtartja a törvényt, akkor Isten megáldja őt. És egyszer csak Jób elveszít MINDENT és MINDENKIT! Talán előtte adott hálót feleségével együtt Istennek, hogy milyen jó őbenne hinni. A tragédia után felesége azt ajánlja a hívő Jóbnak, hogyátkozza meg az Istent, és haljon meg!

A huszadik század poklokat megjárt embere már nem azt mondja, hogy Isten gonosz vagy szadista, aki a távoli mennyekből figyeli az ember kínlódását, sem azt, hogy Isten megfélekezett róla, de még azt sem, amit Káin mond („Nagyobb az én büntetésem hogy-

sem elhordozhatnám”), hanem kijelenti: Isten meghalt. Vége! Az utolsó illúzió is összetört.

Miért éppen így beszél? Miért nem fogalmaz úgy, hogy a civilizáció haldoklik, vagy a filozófia, vagy a vallás? Úgy gondolom, hogy az Isten létét tagadó megállapítás mögött még mindig az Isten utáni vágy fogalmazódik meg, hiszen miért kellene tagadni, temetni azt, aki nem is volt és nincs is?!

Ugyanakkor érdemes elgondolkozni azon, hogy a tudatos istentagadás századunkban keresztyén országokban jelentkezett, például Oroszországban, Németországban. Keresztyén kultúrkörben, az egyház mellett úgy érezték, gondolták emberek, embercsoportok, hogy az az Isten, amelyet az egyház hirdet, képvisel, nem kell! „Hagyjuk már azt a távoli mennyországot, amikor éheznek, fáznak, nyomorognak az emberek *itt a földön*, és senki nem segít rajtuk, különösen nem az egyház. Kinek kell ilyen egyház? Az ilyen egyháznak nem kell az Isten sem!”

Láttam egy karikatúrát, amelyen két ember imádkozik: „a mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.” Az egyik sovány, kis adag ételmiszerre gondol, a másik egy jól meghízott gazdag, aki svédasztalszerű mindennapi táplálékért imádkozik. Egészen más vásárnap, jól tápláltan, konszolidált körülmények között dicsőíteni Istent a templomban, és más korgó gólyával, szegényen, de mégis hinni. A jézusi példázatban szereplő Lázár nem azért üdvözült, mert sze-

gény, hanem mert Lázár (nevének jelentése: Isten segíts!], azaz nyomorúságában is Istenhez kiáltó, őhozzá ragaszkodó. A gazdag sem egyszerűen azért kárhozik el, mert gazdag, hanem mert hideg szívű, „kegyetlen kegyes”, aki bár vallásosnak tartja magát, mégis el tudja nézni a mellette vegetáló szegényt.

„Különbejártú” vallás, keresztyénség, mennyország nincs. Nem egyház az, amely önmagáért van. A keresztyén ember másokért való ember.

A tagadás oka legtöbbször mégiscsak a helytelen istenkép. Az emberből kiinduló vallás jó szándékú ugyan, de emberszerű, véges. A létra egyszer csak véget ér. Valaki azt mondta egyszer, hogy ha az ökrök hinni tudnának, ökörszerű istenük lenne. Azt akarta jelezni ezzel, hogy az ember hajlamos istent „gyártani”. Ez igaz is, de arra is gondolnunk kell, lehet, hogy a valóságos Isten hiánya az oka ennek. A vallások sokszínű világa ezt a drámai keresést jelzi. A keresztyénség arról tesz bizonyosságot, hogy – Ady szavaival élve – „csendesén és váratlanul átölelt az Isten”. Ő lépett, ő szólított meg, ő jelentette ki magát. Es ez a kijelentés valóban váratlan volt, mert egészen más volt, mint amire számítottunk.

Tizenkilenc évesen én is valami hasonlót éltem át. Vallásos családban születtem, jártunk templomba, de az a vallásosság taszított. Nyomasztó volt. Fölláztam, otthagytam az egészet. Elhatároztam, hogy nem fogok megtérni, látni sem akartam többet se bibliát,

se templomot. Élni szerettem volna, mint más normális ember. És akkor váratlanul csendesen megjelent az Isten, bemutatkozott, megtérített, megsza- badított félelemtől, bűnöktől, és hitet adott.

Pál apostol Athénban azt mondta Istenről, hogy „őbenne élünk, mozgunk és vagyunk, és nincs mesz- sze egyiküinktől sem”. Az Isten által teremtett világ- ban az emberiségnek egyetemes tapasztalata van Istenről. Mivel az ember is teremtmény, és Augus- tinus szavai szerint Isten magára nézve teremtett minket, az ember szomjazik Istenre, akkor is, ha ez a szomjúság nem tudatos istenkeresés. A tékozló fiú ösztönösen indul haza, mivel szűkösségbe jutott, sajátos elképzelése van az atyáról, és egyszer csak fokozódó, pozitív meglepetés-sorozat éri. Egészen más az atya, mint amilyenek elképzelte. Aki mer becsületesen keresni, azt az Isten megáldja jelenlé- tével. „Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igaz- ságot, mert ők megelégtetnek.” A rádióhullámok jelenléte nem hit-kérdés: nem azért vannak jelen a rádióhullámok egy szobában, mert ott hisznek ben- nük. Azért kell hinnünk a szemmel ugyan nem lát- ható hullámokban, mert azok vannak, akkor is, ha az öt érzékszervünkkel azokat nem érzékeljük. Egy megfelelő műszer megfelelő ráhangoltságban veszi az adást. Ilyen az emberben lévő „műszer” is. Fon- tos, hogy a sok adásból a megfelelőt, az igazit ve- gyük. A zsolttáros azt írja: lelkem szomjazik az Isten

után, az élő Isten után. Azaz nem akármilyen Isten után. „Aki abból a vízből iszik, amelyet én adok neki, soha többé meg nem szomjazik.” [Jn 4,14]

Az élő víz életet ad. Átéltethetjük a hazugság és illúziómentes kapcsolatot Istennel és emberrel. Megtaláljuk a teremtettségben kapott életformát és tartalmat. Ezért írja Augustinus a *Vallomásokban*: „Nyugtalan a szívünk mindaddig, amíg benned nyugalmat nem talál.” Ez az Istenben való nyugalom azt jelenti, hogy teljesítem az eredeti mandátumot: „Gondozd és őrizd!” Istenre találásunk nem életidegenséget hoz számunkra, hanem megtisztult szívvel fogunk a tisztátalan valósághoz fordulni. Vállaljuk az emberré válás nehéz, de nagyszerű programját. Mert nem biztos, hogy az újjászületés előtti ember méltó az ember névre. Az ember az egyetlen élőlény a földön, amely tudatosan bántja a mellette élő: anyját, társát, gyermekét, szüleit stb. Mark Twain azt írta, az ember az egyetlen élőlény, amely tud pirulni, de meg is van rá az oka. A bűneset nem a nullpontra züllesztette le az embert, hanem a mínusz tartományba. Minden a visszájára fordult. Az újjászületés által nem szuperemberré, kegyessé válunk, hanem egyszerűen csak emberré.

A Názáreti a megvalósítható szeretet programját élte bele a világba, és ajándékozta az embervilág számára. A szeretet kiszolgáltatottságot jelent. Az igazi szeretetet vissza lehet utasítani. Isten döntési képes-

séget adott a teremtésben. A bűnért, a szenvedésért nem okolhatjuk Istent. Naponta, sőt percenként döntünk a jó és a rossz között.

A szerelmesek mindig kiszolgáltatottak. Jézus a kereszten kiszolgáltatottá tette magát. El lehetett fogni, orra lehetett vágni, ki lehetett röhögni. Azt tanította, hogy áldjuk azokat, akik gyűlölnék bennünket. Milyen őrült gondolatnak tűnik ez ma is, amikor nincs az életnek olyan területe, amit ne mérgezne meg az üzlet: annyit és azt adok, amennyit és amit kaptam. Egy budapesti metrón láttam egy kis öntapadót, amelyen a következő felirat volt: Jézus Krisztus a vérét adta érted. Alá írta valaki: „Ki kérte?” Tényleg testvérem, ki kérte? Senki. Milyen igaz is ez a keresztyén-pukkasztásnak odavetett mondat!

Néhány nappal ezelőtt beszélgetésbe elegyedtem egy utcán éneklő missziós csoport egyik tagjával. Megkérdeztem tőle, hogy melyik gyülekezetbe tartozik. Kicsit zavarba jött, és felsorolt visszamenőleg három gyülekezetet, majd sugárzó arccal kijelentette, hogy ő ahhoz a gyülekezethez akar tartozni, amelyben Isten jelen van. A kérdés viszont nem az, hogy hol van Isten, hanem hogy hol nincs! Ő még a pokolban is ott van! Nem azt mondjuk évszázadok óta: „szálla alá poklokra”? Ez nem elvont hittétel. Gyakorlatilag annyit jelent, hogy az emberi lét legalsó „bugyraiba” is alászállt. Jóbnak nem „fentről” prédikált, hanem ott ült vele a porban. Nem azt tette, amit Jób vallásos ba-

rátai, akik karbatett kézzel „bölcse” dolgokat mondtak a sebeit vakaró Jóbnak.

Auschwitzban szökések miatt megtizedelték a foglyokat. Amikor egy fiút akasztottak valaki felkiáltott a döbbsent tömegből: „Hol van ilyenkor az Isten?!” A mellette álló azt válaszolta: „Ott van, éppen most akasztják.” Hitünk és tapasztalatunk szerint Isten leginkább ott van jelen, ahol baj van, nyomorúság és fájdalom. A Biblia azt tanítja, hogy Isten közelebb van a nyomorulthoz, a megtört szívűhöz, mint a nagyképű templomoshoz, aki lenézi a többieket, a „hitetleneket”, aki azt hiszi, hogy mivel teljesíti vallásos kötelmeit, rendben van az élete.

Hol van Isten?

A könyörületben és az irgalomban. Ott, ahol a fudoklónak nem előadást tartanak arról, hogy miért nem tanult meg úszni, hanem vízbe ugranak érte és kimentik. Diadalmaskodik az irgalom az ítéleten. A fiúnak, aki abba a gyülekezetbe szeretne tartozni, ahol Isten jelen van, azt mondtam, hogy fontosabb lenne oda tartozni, ahová Isten helyezi. Lehet, hogy ez nehéz hely lesz. Amikor a családja felől érdeklődtem, a fiú elmondta, hogy amikor megtért, két hét múlva elköltözött otthonról, mert a szülei hitetlenek, és nyomasztó volt a légkör. Vajon ez keresztyénség? Tizen-nyolc éven keresztül vacakolnak vele, kipakolják a kákából, etetik, gondozzák, éjszaka orvoshoz rohannak vele, es amikor Dezsőke megtér, nem tud mit kezdeni

szüleivel, elvégre azok nem imádkoznak, nem járnak gyülekezetbe. Végül a srác prédikálni kezd nekik, és ha nem térnek meg azonnal, akkor le vannak írva.

Részt vettem egy fórumon, melyen tizenkilenc szervezet mondta el véleményét az abortuszról. Izzott a katedra. Különböző stílusban, de mindenki hangsúlyozta, hogy az abortusz bűn és gyilkosság. Ez így is van, de ennél jóval több mondanivalónk van erről a témáról. Nem volt szó az okokról, arról, hogy mi minden vezethet a végső lépésig. Milyen szövevényes, kibogozhatatlan lehet a háttér, és a felelősség kérdése. Arról meg végképp nem esett szó, hogy azt, aki ilyen súlyos helyzetbe került, ne egyszerűen elítéljük, hanem próbáljuk meg képviselni feléje az isteni helyreállítás evangéliumi lehetőségét. Nem akarom kicsinyíteni a bűn jelentőségét, csupán azt mondom, ha valakinek problémája van, vétkezik, le kell ülni mellé, és meghallgatni.

Egy fiatal elmondta nekem, hogy egyszer, amikor lelki válságba került, három budapesti parókiára is becsengetett, hogy segítséget kérjen, de senkinek sem volt rá ideje. Talán azért, mert össze is volt verve, és aggasztóan nézett ki. De egy összevert bajba jutott hová menjen? Elfelejtettük az irgalmas szamaritánus történetét? Minden város tele van ilyen nyomorultakkal, kéregetőkkel, akik sokszor koszosak és bűdösek, akikre az egyháznak nem mindig van ideje, energiája, de tudnunk kell, hogy a Názáreti ott van

közöttük. Ezért hát pakold tele velük az autódat, melyet amúgy is a jó Istentől kaptál, hadd legyen koszos és büdös. Ez a gyakorlati istentisztelet. (Róm 12) Jézus megérintette a leprást. Engedte, hogy a farizeus Simon, a „szupervallásos” ember házában a prostituált hozzáérjen (könnyeivel öntözte lábát és hajával törölte meg) a jelenlevők és a házigazda nagy megrökönyödésére.

Luther mondta: ha a kocsis megtér, azt először a lova veszi észre. Ha Dezsőke megtér, azt először a szülei kell hogy észrevegyék. Az Úr Jézus, amikor már semmit se tudott tenni Jeruzsálemért, meghalt érte, de még akkor se ítélte el. Sír Jeruzsálem és a te bűneid felett, mert szeret téged, és fáj neki az, ami neked fáj. Ő jól tudja, hogy ha bűnt követek el, azzal magamat is, de a mellettem élőt is és a teljességet is megsebzem. Ha a fiad kútba esik, nem mész a templomba érte imádkozni (Uram, legyél vele az ő nagy kapálózásában!), hanem azonnal kihúzd őt. Isten egyetlen ma létező „programja” szerint járunk el, ha Isten nevében beugrunk a fuldokló mellé, nem azért, hogy együtt vesszünk el, hanem azért, hogy együtt jöjjünk ki a vízből. Ez az igazi keresztség. [Róm 6] „Látják az emberek a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítik a mennyei Atyát.” Látják azt például, hogy okom lenne visszavágni egy sértésre, de nem teszem. „Isten áldd meg a magyart!” – imádkozzuk. De számolunk-e azzal, hogy az áldás például az, hogy Isten

képpé tesz az ellenszeregetre? Miután megtértünk, sokszor kellett megküzdenünk azzal a kényszerrel, hogy nekünk fel kell vennünk a „velünk minden O.K.” pofát. Hát nekünk se O.K. mindig minden. Ezt be kell vallanunk. Nekünk is összeszorul a torunk a koporsó mellett, minket is kiver a veríték, ha éjjel a gyermekünk rosszul van, és szaladni kell vele a kórházba. Semmivel sem vagyunk okosabbak, bátrabbak, nagyszerűbbek. Alig van az életnek olyan területe, ahol a keresztyének ne járaták volna le magukat. Nincs különbség! Ha mégis van, a motiváció, az irányultság lehet az. Tudjuk, hogy van valaki, aki nagyobb nálunk, aki nagyobb bűneinknél. Ő az, aki utolért minket, és azóta nem tudunk, és nem akarunk nélküle élni. Ezért létezőnk, ezért van még egyház, koinónia. Nélküle mi már végleg elrontottuk volna dolgainkat.

A keresztyén ember is esendő, vétkezhet, de a keresztyén embernek ez már fáj, és hit által felveszi a harcot! A hit nem hiszékenység, de nem is mágia. Reális diagnózis, terápia és rehabilitáció. A Második korinthusi levél negyedik fejezetében ez áll: „Minden testünkben hordozzuk az Úr Jézus halálát, hogy az ő élete láthatóvá váljék a mi testünkben.” Miért mondja a Biblia azt, hogy Isten Ábrahámnak, Izsáknak, Jákobnak Istene? Azért, mert ő személyes Isten. Ma is behelyettesíthetjük az eredeti neveket mai nevekre.

Ki a halott? Isten? Vagy esetleg az ember halott lelki-szellemi értelemben? Tessék, kedves olvasó, eldönteni! „Ébredj fel, aki alszol, támadj fel a halálból, és felragyog neked a Krisztus.” [Ef 5,14)